

Mareike Krügel

Zie me staan

Vertaald uit het Duits
door Bonella van Beusekom

Ambo|Anthos
Amsterdam

Ik wil niet doodgaan en ik wil ook niet door deze deur gaan. Schooldeuren zijn de poorten van de hel. Maar daar heb ik niks aan, mijn dochter heeft me nodig.

De deur is zwaar en gaat naar buiten open. Meteen komt me de geur tegemoet die deze school heeft, net als bij alle andere scholen die ik ken – afgezien van de muziekschool waar ik werk, waar het naar stof en terpentijnhars ruikt. Ik word misselijk van schoolgeur. Dat is een psychosomatische reactie die in de loop van de jaren gewoon niet slijt. Ik heb Helli al tig keer opgehaald, en mijn maag komt nog steeds in opstand.

De gang, versierd met tekenleswerkjes, gaat rechtdoor, vervolgens een hoek om en nog een en dan sta je al voor de glazen deur die het deel met schoolgeur en linoleum scheidt van het gezellige deel met koffiegeur en vloerbedekking. Ik zie Helli meteen. Ze zit op een stoel voor de administratie en heeft merkwaardige hoorntjes in haar neus. Het is vreemd om haar stil te zien zitten. Ik versnel mijn pas.

In mijn prepuberteit, toen ik ongeveer even oud was als Helli nu, leed ik aan een syndroom waar niemand een oorzaak voor kon vinden, er waren alleen vage vermoedens zoals hormonale veranderingen en de groei: om de paar weken, zonder enige aankondiging vooraf en zonder dat er een regelmatig patroon

in te ontdekken viel, kreeg ik op school een kotsaanval. Na een paar akelige scènes tijdens de les en in de pauze leerde ik zo goed naar mezelf luisteren dat ik de subtiele voortekenen die mijn lichaam uitzond leerde opmerken en het me voortaan lukte op tijd de wc te bereiken. Daar gaf ik dan in een paar golven geluidloos over, iets wat ik later in mijn leven pas weer tijdens mijn zwangerschappen zou meemaken. Toch voelde het op dat moment alsof ik doodging. Ook al zei mijn verstand me dat dat niet zo was, het gevoel was niet mis te verstaan en verloor zijn angst-aanjagendheid nooit. Nog uren of zelfs dagen daarna was ik trillerig en zwak, de simpelste indrukken waren mijn zintuigen te veel – het licht was te fel, de stemmen waren te hard. In die tijd voelde ik me een zombie, net niet helemaal doodgegaan, terwijl ik het leven dat verderging onmogelijk aankon. Alsof met elke aanval een belofte niet was ingelost, alsof ik het alleen had overleefd tegen een prijs die ik eigenlijk niet wilde betalen.

Als ik dichterbij kom blijken de hoorntjes in Helli's neus in elkaar gedraaide stukjes zakdoek, die als tampons in haar neusgaten zitten. Ze zijn al door en door felrood en vallen eruit als ze opspringt om me te begroeten.

‘Eindelijk,’ zegt ze.

‘Ik was net boodschappen aan het doen. Het ging niet sneller.’

Helli's neus drupt, ze buigt zich voorover en raakt trefzeker de vloerbedekking.

Ze is anders dan ik en zit er niet mee om over te geven, te bloeden of op andere wijze viezigheid en overlast te veroorzaken.

Ik geef haar een pakje zakdoekjes dat ik uit de auto heb meegenomen, ze trekt eraan en drukt ten slotte een paar verfrommelde zakdoekjes onder haar neus. Langzaam richt ik mijn blik naar beneden om in te schatten hoe groot de schade is. Helli's schoenen zijn de dans niet ontsprongen en er loopt een fiks bloedspoor van de glazen deur over de vloerbedek-

king naar de administratie. Ik volg het, klop aan en steek mijn hoofd om de deur om te laten weten dat ik er ben en mijn dochter nu meeneem.

‘Mevrouw Theodoroulakis,’ roept de secretaresse me toe, die zo’n banale naam heeft dat ik die elke keer meteen weer vergeet: Lehmann? Kaufmann? Neumann?

‘Ja?’

‘Komt u alstublieft even binnen, moet u nou toch eens kijken.’

Daar was ik al bang voor. Terwijl Helli op de gang wacht, loop ik het secretariaat binnen, waar mevrouw Neumann gehurkt op de grond zit te vegen.

‘Dat gaat zo niet, mevrouw Theodoroulakis, dat uw dochter hier alles onderbloedt. Ik heb daar geen tijd voor. Nu ben ik de hele middag aan het boenen en dat spul gaat er gewoon niet uit. Ik begrijp niet dat ik dat moet doen. Ik ben toch geen schoonmaakster.’

Helli heeft kennelijk een tijdje voor het bureau van mevrouw Neumann gestaan, waar een decoratief druppelpatroon op de vloerbedekking zichtbaar is. Ik kan me levendig voorstellen dat Helli er voorovergebogen en vol leedvermaak stond te druppen, terwijl mevrouw Neumann koortsachtig mijn nummer intoetste en tegelijkertijd met haar andere hand haar bureaulades doorwoelde, op zoek naar zakdoekjes. Op een andere plek op de grond ontdek ik een wit hoopje. Kennelijk heeft mevrouw Neumann het met zout geprobeerd, zoals je rode wijn te lijf gaat.

‘Bloed krijg je er alleen met koud water uit,’ zeg ik. Ik ben een vlekkenexpert sinds Helli op de wereld is gekomen.

Mevrouw Neumann richt zich op en steekt me het doekje toe. ‘Doet ú het dan maar, als u zo goed weet hoe het moet. Zulke mensen kan ik niet uitstaan. Wel commentaar leveren, maar zelf geen vinger uitsteken.’

Enigszins overrompeld neem ik het schoonmaakdoekje aan, dat warm is, waardoor je er niets mee kunt beginnen. Mevrouw Neumann heeft haar armen over elkaar geslagen en kijkt streng. Ze mag dan klein en rond zijn, ze komt bedreigend over.

Ik weet niet wat ik moet doen. Ik weet alleen dat Helli buiten op de gang staat te wachten en ongeduldig verder drupt. Ik weet dat er nog een heel spoor moet worden weggeveegd, dat niet eindigt bij de glazen deur maar tot in een van de klaslokalen loopt, diep in de ingewanden van de school, waar het naar kotsaanvallen ruikt. Ik weet dat de bel zo gaat en dat de leraren van alle kanten aan zullen komen stromen, en ik wil dan absoluut niet voor hun voeten zitten veggen. Iets ergers kan ik me gewoon niet voorstellen.

Mevrouw Neumann staat voor me en klakt geïrriteerd met haar tong omdat ik nog steeds niet ben begonnen. Ze heeft natuurlijk gelijk. Ze is geen schoonmaakster, en misschien bestaat er ook voor haar niets ergers dan voor alle verzamelde leraren over de grond te kruipen. Ik heb medelijden met haar, maar het is ook niet mijn taak om de vloerbedekking op school schoon te maken. Mijn taak is het om me om mijn kind te bekommeren. Ik druk haar het doekje weer in de hand en verlaat vlug het vertrek. Buiten pak ik Helli's schooltas en jas, grijp haar arm vast en trek haar achter me aan.

'Nou moet u eens goed luisteren,' roept mevrouw Neumann ons na. 'Dit is toch niet te geloven. U moet hier blijven. U moet die viezigheid opruimen. Ik ben toch geen schoonmaakster.'

Helli en ik zetten het op een rennen, de hoeken om, de lange gang door en door de zware deur, tot we de auto hebben bereikt, die ik, ondanks alle verbodsborden, pal voor het schoolgebouw heb geparkeerd. Haastig stappen we in.

'Wegrijden, snel,' roept Helli lachend. 'Anders gooit die oude heks nog poetsdoeken naar ons uit het raam.'

Ze is op de passagiersstoel gaan zitten, ik kijk haar met opgetrokken wenkbrauwen aan. Haar neus is opgehouden met bloeden, waarschijnlijk op het moment dat we het schoolgebouw verlieten.

‘Achterin,’ zeg ik.

‘Neu.’

Ik weet niet zeker of de beweging in mijn ooghoek echt afkomstig is van de heks van het secretariaat, die uit het raam klimt om me nog een keer goed duidelijk te maken dat ze geen schoonmaakster is, maar ik kom tot de slotsom dat ik geen tijd heb voor discussies met mijn dochter en geef gas.

Hoewel de voorruit beslaat en ik al gauw bijna niets meer kan zien, rij ik vlot van het schoolterrein af maar ik heb pas het gevoel dat ik in veiligheid ben als we de dertigkilometerzone voor de bushalte bereikt hebben. Ik rij de parkeerhaven binnen en laat de motor vanwege de verwarming lopen. De aanjager staat op volle kracht en het lijkt een uitzichtloos gevecht, maar ik weet dat de hete lucht het uiteindelijk altijd wint.

‘Wat was er zonet met mevrouw Neumann aan de hand?’ vraag ik. ‘Zo is ze normaal toch niet.’

‘Haar man is weg, daarom spoort ze niet helemaal,’ zegt Helli.

‘Wat bedoel je “weg”?’

‘Weggelopen of dood, een van tweeën.’

‘Dat is niet helemaal hetzelfde.’

‘Hij is in elk geval weg, en sindsdien doet ze raar. Ze heet trouwens Kaufmann.’

‘Waarschijnlijk maakt het voor de psyche weinig uit; gestorven of weggelopen,’ zeg ik, maar op hetzelfde moment denk ik dat de psyche zich vergist. Het is een enorm verschil, en leven is meestal de beste variant.

Helli knikt alsof ze begrijpt wat ik zeg. En misschien is dat ook zo.

Ik haal mijn mobieltje tevoorschijn en zoek het nummer van de kleuterschool. Mijn muziekles die sowieso maar een halfuur duurt, begint over drie minuten. Het heeft totaal geen zin om er nog naartoe te rijden.

Kirsten neemt op.

‘Met Katharina,’ zeg ik. ‘Ik kan vandaag niet komen. Mijn dochter is gewond. Ik moest haar van school halen. Een noodgeval.’

‘Wel een beetje kort van tevoren, hè?’

‘Misschien moeten we naar het ziekenhuis. Ik haal de les in als de ouders dat willen. Maar pas na kerst.’

‘Ik zal het zo doorgeven,’ zegt Kirsten en ze hangt zomaar op. Ze is alleen vriendelijk tegen ouders en hogergeplaatsten.

Op de voorruit hebben zich twee doorzichtige eilandjes gevormd, groot genoeg om de straat te kunnen zien als ik me naar voren buig. Ik geef richting aan en rij weg. Helli heeft de ijskrabber gevonden die ik vanochtend in de beenruimte voor de passagiersstoel heb gegooid. Hij zit in een soort handschoen in de vorm van een bever, die je hand bij het krabben warm moet houden. Helli schuift haar hand in de bever, en laat hem als een pop dansen en met nasale stem zeggen: ‘Wij moeten helaas heel snel naar het ziekenhuis, mevrouw Kleuterschool. Mijn dochter bloedt haar hersenen uit haar neus, en ze wordt met de minuut dommer. Het spijt me heel erg. Echt.’

Helli ziet eruit alsof ze uit een goedkope horrorfilm komt. Ze heeft opgedroogd bloed op de kin en neus van haar bleke, ronde gezicht. Op haar bovenkleding, waarvan ik de exacte benaming niet ken omdat alles tegenwoordig anders heet dan vroeger, zitten muntgrote bloedvlekken exact op de plek waar zich de heuveltjes van haar kleine borsten aftekenen, waarvan ik niet precies kan zeggen of ze al prepuberaal zijn of een overblijfsel van het babyvet. Bloedspatten zitten er ook op haar

broek, die waarschijnlijk eveneens een eigen naam heeft – een chino, cargo of worstenvel. Haar haar is slierterig en moet nodig gewassen worden, het ziet er nog valer uit dan normaal.

Het zou voor Helli vast gemakkelijker zijn geweest om onaantrekkelijk te zijn, als we haar niet Helena hadden genoemd. Maar wie had dat kunnen vermoeden. Costas is een Griek met een olijfkleurige huid en zwart haar. Alex lijkt in elk geval op hem, ook qua karakter. Het zou zijn eer in elk geval te na zijn om een dergelijk bloedbad te veroorzaken, alleen om een paar uur eerder naar huis te kunnen.

Helli heeft echter een of ander magisch bloedvat in haar neus, dat reageert als je er stevig op drukt. Als ze zich op school verveelt, drukt ze er net zo lang op tot het bloed begint te stromen. En dat doet het: het gulpt eruit, het drupt en loopt en verandert haar gezicht binnen een paar minuten in iets waarvan de aanblik iedereen in haar buurt aanzet tot actie.

Het is de vierde keer dat ik haar de afgelopen veertien dagen vanwege een neusbloeding moet ophalen. Ze fantaseert er inmiddels duizeligheid en hoofdpijn bij om de secretaresse zo ongerust te maken dat die mij aan de telefoon tot meer haast aanspoort. Ik zou nu gewoon kunnen omkeren en Helli weer naar school terug kunnen brengen, zodat ze ook de laatste lesuren uitzit, maar waarschijnlijk gaat haar neus dan meteen weer bloeden. Bovendien ben ik bang voor mevrouw Kaufmann en haar psyche.

Misschien zou ik nu meteen met Helli naar de spoedeisende hulp moeten rijden, gewoon om het scenario waar ze mee speelt een keer te demonstreren. Ik zou spijkers met koppen kunnen slaan en het afgerichte bloedvat kunnen laten droogleggen, om voorgoed een eind aan de ellende te maken. Maar ik hoef me alleen Helli's geschreeuw maar voor de geest te halen als er een arts met een soldeerapparaat op haar af komt, om dat plan te verwerpen. Helli en artsen zijn een verhaal op

zich, en de reden waarom ik zelf nooit naar de dokter ga; Helli heeft mijn behoefte aan artsbezoek sinds elf jaar meer dan bevredigd. Toch kan ik het niet laten om me een beetje te wreken op het stomme commentaar van de ijskrabberbever.

‘We gaan echt naar het ziekenhuis,’ zeg ik. ‘We moeten dat met je neus eindelijk laten onderzoeken. Er kan immers ook iets met je aderen of je bijholtes aan de hand zijn.’

Ze begint meteen te huilen. Dat wilde ik natuurlijk niet. Ik probeer haar onder het rijden een aai te geven, maar ze ontwijkt me, snikt dramatisch en slaat naar me.

‘Goed, niet naar het ziekenhuis,’ mompel ik.

Ze snikt nog een paar keer, dan roept ze ineens: ‘Moet je eens kijken wat voor een suffe muts die gast daar op heeft,’ en ik weet dat de crisis achter de rug is. Helli’s buien zijn net als het weer in Ierland, zegt Costas altijd. Als het je niet uitkomt, moet je gewoon een paar minuten wachten.

We worstelen ons door de voorstad heen en over de weg over het platteland, langs de windmolens, de boerderijen, door dorpen en over lanen. Ik neem met opzet de langere route omdat daar minder verkeer is, en dan zijn we bij de rand van de bebouwde kom: eengezinshuizen van rode bakstenen zoals overal. De lucht die ik door de intussen schone voorruit kan zien is licht en ver. Ik weet dat waar het aan de rand bleker lijkt de zee ligt. Daar eindigt het land.

Mijn telefoon gaat. Het is Costas, dus stop ik niet en geef de telefoon door aan Helli. Ze is blij. Ze is dol op bellen.

‘Hallo, papa,’ roept ze. Dan luistert ze een tijdje. Daarna: ‘Nee, we zitten in de auto, ze heeft me net opgehaald. Een bloedneus.’ Vervolgens: ‘Ja, alweer. Maar het is nu over.’ Dan: ‘Natuurlijk, alles helemaal prima. En bij jou?’ Tot slot: ‘Oké. Tot dan.’

Ze begint op het toetsenbord van mijn telefoon te drukken en lijkt mij helemaal vergeten.

‘Helli?’ vraag ik. ‘Wat wilde hij?’

‘Hij maakte zich zorgen of zo. Omdat jij niet opnam of weet ik veel. Ik heb in elk geval gezegd dat het hier allemaal prima is.’

En het ontroert me bijna dat ze het normaal vindt als ik mijn muzikles afzeg omdat haar neus de vloerbedekking heeft geruïneerd en we moesten vluchten voor een schoolsecretaresse die gek is geworden van verdriet.

Als alles normaal zou moeten zijn, dan is het niet oké dat ik een echtgenoot heb die zijn gezin bijna alleen nog telefonisch ter beschikking staat. Sinds Costas in Berlijn werkt, hebben we veel ruzie. Ruzies zijn de prijs die je voor een weekendrelatie moet betalen. Het maakt het afscheid gemakkelijker en zelfs na een enigszins harmonieus weekend weten hij en ik op het laatste moment een paar onderwerpen op te diepen waardoor we subiet ruzie krijgen. Vervolgens vergeven we elkaar via sms, e-mail, Skype of de telefoon, laten ons verlangen groeien en op ons inwerken tot het weerzien vrijdagavond gegarandeerd een teleurstelling gaat worden. Dan knettert het even flink, wat van de ene dag op de andere luwt en ons een rustige zaterdag oplevert. Pas zondagavond, vóór Costas weer op de trein stapt, vliegen we elkaar in de haren om de dagen erna iets te hebben wat we elkaar over en weer kunnen vergeven.

Ditmaal hebben we meer tijd dan anders, niet tot dit weekend, maar tot het weekend daarna, en daarom duurt ook het verzoenen langer dan gewoonlijk. We zitten ergens midden in het proces en dat betekent dat ik zijn sms’jes niet meteen beantwoord en de telefoontjes kort en informatief houd. En dat terwijl er veel te bespreken zou zijn met betrekking tot de tests van Helli, bovendien heb ik hem een paar lijstjes doorgegeven met ideeën voor kerstcadeautjes, waarvan ik denk dat je die in Berlijn gemakkelijker kunt kopen.

Toch valt Costas mijn geslotenheid op, waardoor hij begint te piekeren, anders had hij me niet midden op de dag opgebeld. En dat terwijl ik alleen maar wil dat hij mijn wrevel voelt, niet dat hij zich zorgen maakt. Over mij hoef je je geen zorgen te maken.

De telefoon is voor Helli intussen oninteressant geworden. Hij belandt in mijn schoot en glijdt vandaar op de grond. Haar vingers zijn onvermoeibaar. Ze verzetten de temperatuur van de verwarming, veranderen de blaasrichting, bedienen de waarschuwingslichten, en tijdens het gefriemel kijkt ze naar haar vingers als een moeder naar haar kinderen die in de zandbak krioelen. Ten slotte zet ze de muziekinstallatie aan. De cd die begint te spelen is *Dichterliebe* van Schumann, een opname van Josef Protschka en Helmut Deutsch. Ik heb hem er vanochtend in gedaan. De muziek begint en ik moet opletten dat ik mijn ogen openhoud. Bij de eerste maat doe ik ze anders altijd dicht en haal ik hoorbaar sissend adem. Protschka zingt net het derde lied: ‘*Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne...*’

De relatie van dit lied tot Dantes *Goddelijke komedie* was me in één klap duidelijk geworden toen ik tijdens mijn studie was begonnen elk woord, elk akkoord op een goudschaaltje te leggen. In tegenstelling tot wat de gangbare secundaire literatuur me wijs wilde maken, ging dit kleine gedicht duidelijk niet over bloemen en vogeltjes, maar over christelijke symbolen en over het feit dat het mogelijk is zoveel van iemand te houden dat je bereid bent je van alles af te keren wat je daarvoor houvast bood. Ik had Dante gelezen omdat ik indertijd de innerlijke rust had voor moeilijke teksten, terwijl ik er tegenwoordig meestal genoeg mee moet nemen dat ik de krant vluchtig doorneem en ’s avonds boven een middelmatig boek in slaap val.

Indertijd, toen ik echt begon te luisteren, zodat ik het ver-

band tussen Heine, Schumann en Dante ontdekte, kon ik dagenlang in extase zijn van het simpele inzicht dat dingen die daarvoor zonder enige relatie in mijn hersenen rondzweefden met elkaar samenhangen. Intussen kan ik niet meer onderscheiden of alles met alles samenhangt of dat alle verbanden juist alleen maar een illusie van mijn bewustzijn zijn, dat er vurig naar verlangt dat er iets van logica of ten minste zielsverwantschap tussen dingen en gebeurtenissen is. Schumann heeft in elk geval altijd geprobeerd zijn leven en zijn werk zo met elkaar te verweven, dat het ene zonder het andere ondenkbaar wordt. Het kan amper toeval zijn als de motieven op elkaar lijken. Dat heeft me altijd heel erg geïmponeerd, en ik zou het graag precies zo gedaan hebben, maar ik vrees dat er bij mij niets met elkaar te verbinden valt. Er is geen werk, er is alleen een leven. En dan begint het vijfde lied al, dat over de leliekelk, met het prachtige begin. Teder, compact en intens. Costas vindt dat ik over muziek praat zoals anderen over eten.

‘Shit, mama,’ schreeuwt Helli.

Es klinkt een knal en een akelig geknars aan haar kant, ik rem en doe mijn ogen open. De auto staat half op het trottoir en Helli schreeuwt tegen me: ‘Wat doe je nou? We hadden wel dood kunnen zijn geweest.’

Ze wijst verwijtend naar de lantaarnpaal waar we kennelijk met de zijspiegel langs zijn geschampt.

Ik dacht altijd dat het praktisch zou zijn als iedereen zijn eigen doodsoorzaak zou weten. Dat zou een onovertroffen middel in de therapie van angstpatiënten zijn. Ik weet bijvoorbeeld dat ik op dit moment boos zou moeten zijn en tegelijkertijd onmetelijk opgelucht, er had tenslotte iets anders gebeurd kunnen zijn, maar in werkelijkheid zit ik hier maar een beetje te zitten en voel ik dat ik innerlijk mijn schouders ophaal, want ik weet hoe mijn eigen einde eruitziet, en dat heeft niets

met een auto-ongeluk te maken. Sinds twee weken weet ik het. Toen heb ik 'het ding' ontdekt. En sindsdien is het duidelijk. Het ding zit in mijn linkerborst en doet alles wat het niet moet doen: het wordt niet kleiner, is niet beweeglijk en doet geen pijn. Het is wat het is. Maar het is tenslotte ook niet zijn taak om mij hoop te geven.

Een normale vrouw van begin veertig heeft een gynaecoloog, stel ik me zo voor. Zoals ik eerder al zei, ik niet, want ik ga niet naar dokters. Dat gaat nu veranderen en ik zal moeten leren om net zo te worden als Helli, want ik ga de boel vies maken en ik ga overlast bezorgen. Ik zal steeds minder worden, me steeds verder verwijderen van de persoon die ik nu ben. En op een gegeven moment zullen ook de anderen inzien en begrijpen wat mij nu al duidelijk is, omdat het verborgen in mijn innerlijk allang is begonnen: dat er gestorven gaat worden.

Ik weet dat allemaal. Maar verdringen heeft zijn eigen tijd en handelen heeft zijn eigen tijd, zoals de Bijbel ongeveer zegt, en die tijd is niet nu. Misschien begint die maandag. Dan zal ik verstandig zijn en een van de vrouwelijke gynaecologen opbellen, wier adres ik een paar dagen geleden in het telefoonboek heb opgezocht. Er is een groepspraktijk waar twee artsen werken die allebei Birte heten, de ene met th en de andere met alleen een t. Ik stel me zo voor dat ze elkaar tijdens hun studie hebben leren kennen en toevallig uit dezelfde streek kwamen, deze streek hier in het noorden aan de Oostzee, waar ouders hun kinderen altijd al Birte noemden, zonder zich door welke modetrends dan ook maar van de wijs te laten brengen, zodat zich een vriendschap heeft ontwikkeld die er uiteindelijk toe heeft geleid dat ze samen een praktijk in mijn woonplaats zijn begonnen. Naar zo iemand wil ik toe, als het dan toch moet. Ik zal waarschijnlijk de Birte zonder th uitkiezen, want daar heb ik al genoeg van in mijn eigen naam.

Maandag zal ik dus het raderwerk in gang zetten, me

schikken en de uitgestippelde weg gaan. Vanaf maandag mag alles anders worden. Maandagen zijn drempeldagen. Nu is het vrijdag en de taak van vrijdagen is om de week vredig te laten eindigen. Je moet ze vrijwaren voor alle ramspoed. Je moet je gedachten tegenhouden voor ze als vlooiën beginnen te springen en van onderzoeken naar diagnoses springen, naar operaties, chemotherapie, bestraling en andere ideeën die niet geschikt zijn voor het weekend en die de vredige stemming bederven.

Helli weet de situatie in elk geval dramatisch handig uit te buiten. Ze stapt uit en staat op de stoep te schreeuwen dat we dood hadden kunnen zijn geweest, of minstens een whiplash hadden kunnen hebben gehad of dat de auto total loss had kunnen zijn geweest, zodat ze vanmiddag niet had kunnen gaan paardrijden, en dat ik onverantwoordelijk ben en niet half zo goed rij als papa, dat we misschien de lantaarnpaal moeten betalen en dat ze nooit meer bij me in de auto stapt, nooit meer. Uit haar mond komen wolkjes in de kou: een kleine, mollige vuurdraak met een pannenkoekgezicht.

Achter ons stopt een terreinwagen met een Bambergs kenteken, waar een heel gezin uit stapt. Vakantiegangers waarschijnlijk, die de Oostzee in de winter komen bekijken of later met een gigantisch stoomschip door willen reizen naar Scandinavië. Algauw is Helli omringd door een Frankische kinderschaar, een ruwharige hond staat opgewonden te blaffen. De jonge moeder komt erbij, met een buitensporig grote sjaal om haar hals, ze wrijft in haar handen en probeert vervolgens Helli's bebloede gezicht met een zakdoek schoon te vegen. Dat lukt haar niet, want mijn dochter is nog niet uitgeraasd en blijft niet stilstaan. De vader, die er veel te jong uitziet om zoveel kinderen te hebben, kijkt naar mij in de auto en vraagt: 'Alles in orde met u? Hoe is dat gebeurd?'

'Schumann,' antwoord ik. 'En misschien een beetje ijzel.'

‘Jaja.’ Hij lacht. ‘Noord-Duitsers en koud weer.’

Ten slotte stap ook ik uit. Ik baan me een weg door de kindermenigte, tot ik voor Helli sta, die spartelt en een vuurrood hoofd heeft. Ik pak haar bij haar arm. Ze wringt zich in allerlei bochten en vecht, daarna wordt ze rustig. De Bambergse moeder steekt haar nog steeds de zakdoek toe, ik neem die dankbaar lachend in ontvangst.

‘Ze had zonet een bloedneus,’ zeg ik ter verklaring, maar de vrouw werpt me alleen maar een sceptische blik toe.

Haar man neemt ondertussen de schade op. Hij bukt zich en geeft mij de zijspiegel die de lantaarnpaal eraf heeft gerukt.

‘Bij de nieuwste modellen klappen de spiegels gewoon opzij,’ zegt hij. ‘U rijdt in een auto van de laatste bouwjaren dat er nog dingen afbreken.’

Terwijl zijn vrouw hun kinderen en de hond weer de terreinwagen in jaagt, loopt hij op Helli en mij af en omhelst ons allebei. Kennelijk doen ze dat zo in Beieren.

‘Het is het beste om meteen naar huis te rijden en eerst een beetje te ontspannen,’ zegt hij in mijn haar. ‘Een auto-ongeluk is net als de tandarts, het tast je immuunsysteem aan. Wees maar niet verbaasd als u morgen verkouden bent.’

‘Heel erg bedankt,’ zeg ik zwakjes. Omhelzingen doen iets met mijn stem, ze trekken de energie eruit.

De kinderen zwaaien uit de raampjes als de terreinwagen verder rijdt. Ook Helli zwaait vrolijk en lacht.

Weer in de auto geef ik haar de afgebroken spiegel. Ze frons haar voorhoofd en draait hem om, vervolgens bekijkt ze zichzelf er uitgebreid in, en half verwacht ik dat ze hem zo nog gaat vragen wie de mooiste van het land is.

‘Kun je wel rijden met maar één zijspiegel?’ vraagt ze.

‘Natuurlijk wel,’ zeg ik terwijl ik weer start.

Als het moet kun je alles.